

Ministru prezidenta Māra Kučinska uzruna Saeimai 2016. gada 31. oktobrī

Cienījamā Saeimas priekšsēdētājas kundze!

Cienījamās deputātes, godājamie deputāti, ministri, dāmas un kungi!

Šodien Saeimai ir jāpieņem pirmais lēmums par nākamā gada valsts budžetu. Tas ir politisks lēmums par dokumentu, kura saturu veido skaitļi. Vārdi un lēmumi paliek mūsu, tas ir, Saeimas un valdības pusē. Tā ir mūsu kopējā politiskā atbildība.

Budžeta veidošanas pamatā bija tās prioritātes un vadlīnijas, kas ir ierakstītas valdības deklarācijā. Veidojot budžetu, mēs konsekventi turējamies pie valdības rīcības plāna un nolikām malā visus mēģinājumus uzspiest veco principu: katram pa drusciņai, katram pa latiņam vai eiro. Šis princips pretendēja uz tāda budžeta radīšanu, kurš cenšas apmierināt visas vajadzības, kas ir iespējams tikai tad, ja valdība atsakās no savām prioritātēm un, tātad, atsakās no reformām. Šī budžeta prioritātes tiešā veidā izriet no valdības rīcības plāna par kuru ir vienojušies visi koalīcijas partneri.

Tāpēc mazliet par katru no tām.

Būtisks finansējuma pieaugums ir paredzēts valsts aizsardzības spēju stiprināšanai. Nākamajā gadā valsts aizsardzībai ir paredzēti 1,7% no iekšzemes kopprodukta. Mēs pildām savas starptautiskās saistības un pierādām, ka spējam rīkoties atbildīgi mūsu sabiedroto priekšā. Apspriežot aizsardzības budžetu, koalīcijas partneru starpā valdīja pilnīga vienprātība. Man kā Ministru prezidentam tas vairoja pārliecību par mūsu valdības rīcībspēju.

Varbūt tieši šī valsts budžeta sadaļa visspilgtāk apliecina to, ka Latvija ir nobriedusi un pilnvērtīga valsts, kas pilda savus solījumus mūsu drošības garantiem un draugiem, neatkarīgi no tā kādi procesi notiek mūsu iekšpolitikā. Piebildīšu, ka valdības formulētais mērķis - aizsardzības budžetam jau 2018. gadā piešķirt 2% no valsts iekšzemes kopprodukta - paliek spēkā.

Nākamās prioritātes ir kā trīs māsiņas, kuras bieži ir sauktas par svarīgām, bet allaž ir palikušas bāreņos, tās ir - izglītība, veselības aprūpe un demogrāfija. Bieži vien, abstraktā valodā runājot, šīs nozares tiek apvienotas zem viena virsraksta - sociālais vai sociālo jautājumu bloks. Jautājumus mēs dzirdam gandrīz vai katru dienu daudzu gadu garumā, diemžēl atbildes izskanējušas daudz retāk, vai arī tās tika solītas kaut kad vēlāk.

Piemēram, par reformām izglītības nozarē ir jārunā daudz plašākā kontekstā, ne tikai par skolotāju algu paaugstināšanu. Lai gan nevar apstrīdēt, ka algas ir svarīgas pašiem pedagogiem, vecākiem, galu galā mums visiem.

Tāpēc nākamā gada budžetā paredzēts nepieciešamais finansējums jaunā pedagogu darba samaksas modeļa realizēšanai. Tās mērķis ir nodrošināt zemāko darba algas likmi līdz 680 eiro mēnesī.

Ekonomiskās emigrācijas iespaidā pēdējo desmit gadu laikā Latvijas

ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits ar vidējo profesionālo izglītību ir sarucis par 20%. Statistiķi apgalvo, ka darbaspēka samazinājums līdzīgos tempos turpināsies vēl vairākus gadus. Valsts tautsaimniecības attīstību bremzēs profesionāla darba spēka trūkums un īpaši smagi tas var skart rūpniecisko ražošanu. Lai mazinātu prognozētās darbaspēka deficīta problēmas, profesionālajai izglītībai 2017. gada budžetā ir paredzēti būtiski naudas līdzekļi. Tas nodrošinās 8 800 profesionāli izglītotu speciālistu sagatavošanu par valsts budžeta līdzekļiem. Uzņēmēji gaida zinošus un ambiciozus darbiniekus.

Šis izglītības nozares segments vistiešākajā veidā ir saistīts ar mūsu tautsaimniecības attīstību, valsts konkurētspēju un iedzīvotāju labklājību.

Augstākās izglītības nozares mērķi paliek nemainīgi un tie ir - augstākās izglītības pieejamība visiem, kas to vēlas un augstākās izglītības sasaiste ar Latvijas tautsaimniecības vajadzībām. Valsts budžeta finansēto studiju vietu skaits Izglītības, zinātnes ministrijas augstskolās un koledžās tuvosies 18 000.

Finansējums zinātnei sasniegs 41,5 miljonus eiro. Piebildīšu, ka šai nozarei ir vitāli svarīga gados jaunu cilvēku piesaistīšana. Vajag jaunas smadzenes un jaunas idejas. Par mūsu jauniešu intelektuālajām spējām un vēlmēm atklāt vai izgudrot turpat vai neiespējamo nav pamata šaubīties. Būtisku atbalstu zinātnes nozarei sniegs arī Eiropas Savienības fondi.

Nākamā gada budžeta apspriešana izglītības nozarei vēlreiz diezgan skarbi, bet pārliecinoši atgādināja, ka pie esošā skolas vecuma bērnu skaita, izglītības sistēma ir pārfinansēta. Latvijas skolu tīkls neatbilst valsts budžeta iespējām un tā optimizācija ir neizbēgama. Lieliski zinu visus pretargumentus, bet mums nav citas izejas.

Skolu sociālā funkcija nedrīkst dominēt pār to izglītojošo funkciju, jo lielākais cietējs ir skolnieks, kurš nespēj saņemt kvalitatīvu izglītību un agrā vecumā sāk zaudēt savu vēl tikai topošo konkurētspēju. Racionāli un efektīvi risinājumi ir iespējami sadarbojoties Izglītības un zinātnes ministrijai, Satiksmes ministrijai un pašvaldībām. Tas gluži nav 2017. gada budžeta jautājums, bet tas ir valdības dienas kārtībā.

Godājamie deputāti!

Veselības aprūpe un tās finansējums ir bijis daudzu valdību sāpju bērns, šī valdība nav izņēmums. Nākamā gada budžetā veselības aprūpes finansējums ir palielināts par 8,5%. Zinu, ka šis pieaugums daudziem šķiet nepietiekams, bet tas ir pirmais solis, kuru ir spērusi Veselības ministrija un valdība nozares reformēšanas virzienā. Pēc garām un emocionāli smagām diskusijām ar Pasaules bankas ekspertiem, Finanšu un Veselības ministriju ir diezgan precīzi iezīmēts Veselības aprūpes nozares reformu scenārijs. Nekavēšos detaļās, tikai iezīmēšu mērķi - valdībai tuvāko 7 gadu laikā ir jāizveido budžets, kurā veselības aprūpei tiek paredzēts 1 000 eiro uz katru Latvijas iedzīvotāju. Tas ir ambiciozs mērķis, bet tas ir vienīgais ceļš, pa kuru ejot, Latvija var nostāties līdzās pasaules ekonomiski attīstītākajām valstīm. Kā rāda Pasaules bankas rīcībā esošā statistika, 1 000 eiro veselības aprūpei uz katru valsts iedzīvotāju veicina vidējā dzīves ilguma palielināšanos līdz attīstīto valstu līmenim un ievērojami uzlabo dzīves kvalitāti. Kā jau teicu, 2017. gada budžetā ir sperts tikai pirmais solis. Piešķirtajam finansējumam ir jānovērš pakalpojumu pieejamības problēma onkoloģijas nozarē. Tur pacienti nedrīkst gaidīt! Pieaug to

pacientu skaits, kuri varēs saņemt valsts kompensējamus medikamentus un kuriem būs pieejami klīniskie izmeklējumi.

Valsts finansētai veselības aprūpes nozarei ir jāatjauno konkurētspēja un jāstiprina tās reputācija. Te svarīgi ir piebilst, ka nākamā gada budžetā veselības aprūpei paredzētā summa par vairākiem desmitiem miljoniem eiro pārsniedz 2008. gada budžetā atvēlēto. Tas bija pēdējais gads pirms lielās krīzes un 2017. gads būs pirmais, kurā mēs iziesim no krīzes radītajām sekām veselības nozarē. Šobrīd valdībai ir politiskā griba turpināt reformas veselības nozarē un tas man ļauj apgalvot, ka nozares finansējums turpinās palielināties līdz manis iepriekš minētajam mērķim.

Godājamie deputāti!

Latvija noteikti ir sociāli atbildīga valsts un tāpēc tradicionāli lielākā valsts budžeta daļa ir veltīta sociālai aizsardzībai. Kopumā pensiju un pabalstu izmaksām sociālās apdrošināšanas sistēmas ietvaros nākamajā gadā ir paredzēti 2,4 miljardi eiro. Šā finansējuma ietvaros tiks izmaksātas vecuma pensijas, invaliditātes pensijas un cita veida pabalsti un pensijas.

Sociālās nozares ietvaros ir paredzēts piešķirt papildus finansējumu alternatīvo ģimeņu un bērnu aprūpes veidiem. Ceru, ka mēs visi piedzīvosim brīdi, kad bērnu nami kļūs par mūsu sabiedrības pagātnes fenomenu.

Demogrāfijas politikas ietvaros ir paredzēts papildus finansējums pabalstiem ģimenēm, kurās ir četri un vairāk bērnu.

Vēl nākamā gada budžetā ir paredzēts papildus finansējums apgādnieku zaudējušiem bērniem, braukšanas maksas atvieglojumi bērniem, kuri nāk no daudzbērnu ģimenēm.

Tas noteikti nav daudz, bet tas ir tas, ko mēs šobrīd varam atļauties.

Godātie deputāti!

Nu pie galvenā un grūtākā. Pie tā, kas nodrošina visu iepriekš minēto nozaru attīstību. Pie tautsaimniecības. Valsts ekonomiskā attīstība vistiešākajā veidā korelē ar reformām veselības aprūpē, izglītībā, ar visām nozarēm, no kurām ir atkarīga Latvijas iedzīvotāju materiālā labklājība un dzīves kvalitāte. Uzņēmējdarbības videi jābūt prognozējamai, tādai ir jābūt arī nodokļu sistēmai. Šī vide nedrīkst būt kā ornitologu tīkls, kura mērķis ir noķert un apgredzenot caurceļojošus putnus, tai jābūt tādai, kurā putni grib ligzdot un vienmēr atgriezties.

Domāju, ka nevienam no mums nav noslēpums, ka mūsu ekonomiskā izaugsme lielā mērā ir saistīta, neteikšu atkarīga, no Eiropas Savienības fondu finansējuma. Mums ir jāapzinās, ka šis finansējums nav bezgalīgs un ir jāmacās pelnīt un piesaistīt naudu pašiem. Tomēr pagaidām Eiropas Savienības fondi ir mūsu ekonomiskās attīstības dzinulis.

Viens no redzamākajiem mūsu valdības sasniegumiem ir hroniskas atpalcības pārvarēšana fondu apguvē. Lielākā daļa fondu finansējumu programmu apguves

noteikumi beidzot ir izstrādāti. Attīstības temps ir atgūts. Kā liecina Eiropas Savienības izplatītā informācija, Latvijas spējas apgūt Eiropas fondus ir strauji augušas, 2016. gada otrajā pusē mēs esam 4. vietā kopējā Eiropas Savienības dalībvalstu reitingā. Esmu pārliecināts par mūsu ierēdniecības profesionālo jaudu un to, ka šī Eiropas fondu nauda tiks izmantota atbilstoši deklarētajiem mērķiem un mūsu valsts nacionālajām interesēm. Svarīgi būtu piebilst, ka 2017. gadā paredzētie ieguldījumi infrastruktūras attīstībā, tai skaitā pašvaldībās ir vairāk kā pusmiljards eiro.

Nu jau pēc dažām dienām Rīgā notiks 16+1 samits. Tā būs viena no iespējām Latvijas valdībai pierādīt savu spēju iedrošināt investorus, kuri jūtas labāk runājot ar valdības pārstāvjiem. Tas ir tikai viens no soļiem, kurus var spert valdība, lai veicinātu jaunu kravu plūsmas piesaisti mūsu valsts transporta infrastruktūrai. Potenciālo kravu ģeogrāfiskā izcelsme arī ir zināma, tā ir Ķīna, Baltkrievija, Kazahstāna un citas Vidusāzijas valstis. Mūsu konkurētspējas atslēga loģistikas nozarē ir elastība un lēmumu pieņemšanas ātrums valdības un arī pašvaldību līmenī. Latvijas acīmredzamās ģeogrāfiskās priekšrocības nedrīkst pazust mūsu lielāko ostu savstarpējā konkurencē un egoismā. Tajā katrs Latvijas iedzīvotājs var palikt par zaudētājs.

Vēl ir ēnu ekonomikas apkaršanas stāsts, kuram nav pat publiski nolasīts ievads. Daudz kritizētā un pat apsmietā Valsts ieņēmumu dienesta reforma jeb tās aizmetnis darbojas daudz labāk, nekā valdībā bija cerēts. Par to liecina 2016. gada budžeta ieņēmumu dinamika. Tas ir virziens, kurā strādājot mēs varam kāpināt valsts budžeta ieņēmumus. Cita ceļa mums nav.

Domāju, ka mums visiem ir nepatīkami lasīt stāstus, kuros Latvija tiek salīdzināta ar mūsu kaimiņvalstīm un tiek ironiski secināts, ka tajās ir mazāki ieņēmumu dienesti, bet tie spēj izdarīt vairāk ne kā mūsu dienesti. Vai pēc tiem varam sagaidīt sabiedrības uzticību un atbalstu vai tikai cerēt uz dažādu kampaņu jaudu un vēlētāju gatavību 2018. gada Saeimas vēlēšanās izvēlēties kādu partiju pēc tikai pēc viena kritērija - kā mazāko iespējamo ļaunumu.

Ceru, ka jaunais Valsts ieņēmumu dienesta vadītājs kļūs par drosmīgu pārmaiņu vadītāju un būs gatavs radikālai rīcībai. Ēnu ekonomikas neredzamais diktāts padara vāju mūsu valstiskumu un apdraud tā demokrātiskos pamatus.

Viena lieta, kura man noteikti ir jāpiemin. Reformas Valsts ieņēmumu dienestā nav vērstas pret tā darbiniekiem, kuri godprātīgi un profesionāli pilda savus amata pienākumus. Kā jau minēju iepriekš, 2016. gada budžeta ieņēmumu statistika liecina par dienesta spēju strādāt profesionāli un atbildīgi. Protams, tas neatceļ pārmaiņu nepieciešamību.

Godājamie deputāti!

Kā rāda manu priekšteču pieredze, katram budžetam tiek piešķirts tāds kā zīmols. Tas parasti tiek ietērpts vārdos, kuri aizgūti no dažādiem literāriem vai pat filozofiskiem tekstiem. Šis budžets nav piemērots skaļām metaforām, tā ideoloģijas pamatā ir koalīcijas partneru spējas un arī spēks atrast kompromisus. Vēlme spert pirmo soli radikālu reformu virzienā daudzās nozarēs. Ejam turp, kur nekad neesam bijuši, jo palikt sastingumā ir bezjēdzīgi. Spersim pirmo soli kopā!

Aicinu Latvijas Republikas Saeimu atbalstīt valsts budžetu 2017. gadam

pirmajā lasījumā!